

Asia: VN/10831/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Väliotsikot

Yleiset huomiot mietinnöstä ja siihen sisältyvistä ehdotuksista sekä ympäristörikosdirektiivin velvoitteiden täytäntöönpanosta

Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry (myöhemmin myös "yhdistys") kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Yhdistys toimii Hämeenlinnan alueella Suomen luonnonsuojeluliiton paikallisyhdistyksenä edistäen luonnonsuojelullisia päämääriä vaikutusalueellaan. Yhdistys toteuttaa muun muassa vieraslajien poistamista ja pyrkii edistämään aiheeseen liittyvän tietoisuuden lisäämistä. Yhdistys on keskittynyt lausunnossaan pääasiallisesti toimintansa kannalta merkittäviin asioihin.

Yhdistyksen mielestä lausunnolla oleva hallituksen esitys rikoslain muutoksesta on suunnaltaan oikea sen ankaroidessa ympäristörikosten seuraamuksia ja tuovan uusia rikosnimikkeitä ympäristörikosten joukkoon. Tämä osoittaa ympäristöön sen ekosysteemeihin, eläimiin ja kasveihin kohdistuvien rikosten vakavuutta.

Yhdistyksen lausunto keskittyy rikoslain 48 luvun ehdotettuun uuteen 4 g §:ään vieraslajirikoksista, joka on erityisesti tavallisen kansalaisen kohdalla kyseeseen tuleva säädös, kuten hallituksen esityksen sivulla 239 myös todetaan.

Yhdistys pitää tärkeänä, mitä myös Lounais-Suomen poliisilaitos ja Luonnonvarakeskus omissa lausunnossaan esittää, että lakitekstin lukemalla tulisi kansalaisen ymmärtää mikä toiminta on lainvastaista. Lainsäädäntö tulisi olla kirjattu sellaisena, että sen tulkinta ei aiheuta kohtuutonta vaivaa kansalaisille saati viranomaisille, jotta ympäristörikokset saatettaisiin herkemmin viranomaisten tutkittavaksi ja olisivat viranomaisten tutkittavissa ilman tarpeetonta viivytystä. Tämä on erityisen tärkeää ottaen huomioon ympäristörikosten luonteen piilorikollisuutena.

Huomiot syyteoikeuden vanhentumista koskevista ehdotuksista (rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentti)

-

Huomiot rikoslain 9 luvun 5 §:ään ehdotettavista, yhteisösakon asteikkoa koskevista muutosehdotuksista sekä ehdotuksista pakoterikoksia koskevan yhteisösakon asteikon osalta (rikoslain 46 luvun 13 §)

-

Huomiot törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ja terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskeviin pykäliin ehdotettavista muutoksista (rikoslain 15 luvun 10 § ja 34 a luvun 1 §) sekä niihin liittyvistä muutosehdotuksista (rikoslain 1 luvun 7 § ja 34 a luvun 15 §)

-

Huomiot ympäristön turmelemista koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 1 §) ehdotettavista muutoksista

- a) 1 momentti
- b) 2 momentti
- c) 3 momentti
- d) ehdotettava uusi 4 momentti

-

Huomiot ympäristörikkomusta ja tuottamuksellista ympäristön turmelemista koskeviin pykäliin (rikoslain 48 luvun 3 ja 4 §) ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot ehdotettavista uusista jäterikosta ja törkeää jäterikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 a ja 4 b §:t)

-

Huomiot ehdotettavista uusista ilmakehän heikentämisestä ja törkeää ilmakehän heikentämisestä koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 c ja 4 d §:t)

-

Huomiot ehdotettavista uusista ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta ja törkeää ympäristöä vaarantavan tuotteen markkinoillesaattamisrikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 luvun uudet 4 e ja 4 f §:t)

-

Huomiot ehdotettavasta uudesta vieraslajirikosta koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 4 g §)

Yhdistys pitää kannatettavana, että vieraslajirikos lisätään rikoslakiin huomioiden vieraslajien kasvavan uhkan Suomen alkuperäislajistolle muun muassa ilmastonmuutoksen lisätessä vieraslajeille nyt ja tulevaisuudessa mahdollisuuksia vakiintua ja levitä entistä tehokkaammin. Yhdistys kiinnittää kuitenkin huomiota luonnoksen kohtaan "...jos teko olisi omiaan aiheuttamaan huomattavaa vahinkoa ympäristölle taikka kuoleman tai vakavan vamman tai sairauden ihmiselle". Ottaen

huomioon vieraslajien aiheuttamat haitat ekosysteemeille, eläimille ja kasveille tulisivat ne olla erikseen mainittuna lakitekstissä. Puhuttaessa “ympäristöstä” voi kuva vaadittavasta vaikutuksesta jäädä lakitekstiä lukiessa hyvin laajaksi, kun myös pistemmäisemmät vaikutukset luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittäville luontoarvoille voivat yksistään tai kokonaisuuksina kuvastaa huomattavaa vahinkoa.

Huomionarvoista on myös se, että ekosysteemit, eläimet ja kasvit ovat kuitenkin eriteltynä hallituksen esityksen materiaalissa sivulla 143, jossa kuvataan vieraslajit ja niiden haittavaikutukset. Myös ehdotettua uutta ympäristön tuhomista koskevassa lainkohdassa on erikseen mainittuna vieraslajien kohdalla luontoarvot.

Kuten yhdistys alussa totesi, olisi lakimuutokset kirjattava muotoon, jonka tavallinen kansalainen pystyy ymmärtämään ilman, että hän on olla erityisesti asiaan perehtynyt mahdollisesti useista eri lähteistä. Itä-Suomen yliopisto myös nostaa omassa lausunnossaan esille tärkeän seikan hallussapidon täsmentämisestä lakitekstissä. Vieraslajien kohdalla saattaa hyvin tulla kyseeseen tilanne, jossa maanomistajan tietoisuuteen saatetaan hänen hallinnoimalla alueellan kasvava vieraslaji ja sen haitat, mutta maanomistaja ei pyri tekemään asialle toimenpiteitä.

Huomiot luonnonsuojelurikosta koskevaan pykälään (rikoslain 48 luvun 5 §) ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot ehdotettavasta uudesta ympäristön tuhoamista koskevasta rangaistussäännöksestä (rikoslain 48 luvun uusi 5 b §)

-

Huomiot ulkomaiselta alukselta talousvyöhykkeellä tehtyä ympäristörikosta koskevaan pykälään ehdotettavista muutoksista (rikoslain 48 luvun 10 §)

-

Huomiot rikoslain 48 ja 48 a lukuun ehdotettavista uusista soveltamisalasäännöksistä, jotka koskevat tietyissä tilanteissa luvan nojalla toimimisen rinnastamista ilman lupaa toimimiseen (rikoslain 48 luvun 7 a § ja 48 a luvun 4 b §)

-

Huomiot ehdotettavista uusista metsäkatorikosta ja törkeää metsäkatorikosta koskevista rangaistussäännöksistä (rikoslain 48 a luvun uudet 3 c ja 3 d §:t) sekä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaan rikoslain 48 a luvun 6 a §:ään ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot pakkokeinolakiin ja poliisilakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot kansalaisuuslakiin, rajavartiolaitoslakiin ja Puolustusvoimien virka-avusta poliisille annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot rikosrekisterilakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot merenkulun ympäristönsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot luonnonsuojelulakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot Suomen talousvyöhykkeestä annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annettuun lakiin ehdot

-

Huomiot EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista

-

Huomiot muista ehdotettavista lainsäädäntömuutoksista

-

Huomiot ympäristörikosdirektiivin säännöksistä, joiden ei mietinnössä katsota edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

-

Huomiot ehdotusten pääasiallisten vaikutusten tarkastelusta

-

Huomiot muita toteuttamisvaihtoehtoja koskevasta arvioinnista

-

Huomiot suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevasta jaksosta

-

Muut huomiot

Yhdistys pitää myös ensiarvoisen tärkeänä, että lainsäädännön päivityksestä viestitään riittävän selkeästi ja laajasti, jotta tieto saavuttaa ne, jotka eivät seuraa lainsäädännön kehitystä. Viestinnällä

voidaan lisätä rikollisuutta ennalta estävää vaikutusta tai ainakin kansalaisten herkkyyttä ilmoittaa ympäristörikoksista. On myös tärkeää, että ympäristörikollisuuden torjuntaan, paljastamiseen ja tutkimiseen sekä näitä tukeviin asiantuntijatehtäviin varataan yhteiskunnassa riittävästi resursseja. Aihealueiden äärellä työskentelevien koulutukselliset tarpeet on myös täytettävä.

Somerkallio Aki

Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys ry - Puheenjohtaja Timo Oksanen, Varapuheenjohtaja Arja Heinämäki - Lausunnon valmisteli yhdistyksen sihteeri Aki Somerkallio